

гарантує справедливе рішення суду, що викликає довіру учасників правовідносин. По-друге, судовий прецедент затверджує принципи незалежності, безсторонності і неупередженості суду, оскільки система прецедентного права робить суди прозорими і передбачуваними. По-третє, прецедент – засіб для заповнення прогалів у законодавстві, який застосовується як додаткове джерело права.

Дослідження вчених щодо введення прецедентного права в Україні підтверджує актуальність цієї ідеї. Опираючись на їх думку, можна стверджувати, що суд в Україні вже бере до уваги практику прецеденту. Тому його офіційне закріплення і наступна імплементація позитивно вплине на правову систему і допоможе налагодити діяльність судової влади.

Отже, питання запровадження судового прецеденту в правову систему України піднімалося не одним вченим. Це свідчить про те, що Україна має звернути увагу на здобутки та досвід інших країн аби підвищити ефективність судової влади. Судовий прецедент – правове явище, яке успішно діє в країнах англосаксонського та романо-германського типу. Введення його в Україні позитивно вплине на функціонування судової гілки влади. Більш того, європейська інтеграція України вказує на те, що потрібно звернути увагу на процеси, що відбуваються в європейському праві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козюбра М.І. Тенденції розвитку джерел права України в контексті європейських право інтеграційних процесів / М.І. Козюбра // Наукові записки. Том 26, Юридичні науки / Національний університет «Києво-Могилянська академія». – К.: КМ Академія, 2004. – С. 3-9.
2. Марченко А.А. Історико-правовий екскурс генезису прецедентного права / А.А. Маарченко // Наука і правоохорона – № 3. – 2013. – С. 267 – 275.
3. Мельник А. С. Судовий прецедент як джерело процесуального права / А. С. Мельник // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – № 8. – 2014. – С. 28 – 31 – Режим доступу до ресурсу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvmgu_jur_2014_8_9.pdf
4. Чуприна Г. В. Судовий прецедент у правовій системі Польщі / Г. В. Чуприна // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2005. – Вип. 29. – С. 151-155. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2005_29_28.
5. Шмаров Є. Перспектива введення в Україні судового прецеденту як джерела права [Електронний ресурс] / Є. Шмаров // ТОВ «Юридичний світ». – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120594>

С.О.Сорока

доцент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
НУ «Львівська політехніка»
кандидат юридичних наук, доцент

Софія Дацко

студентка групи ПВ-110
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
НУ «Львівська політехніка»

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ЗМІСТ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ В УКРАЇНІ

У процесі розвитку конституційного судочинства України ще декілька років тому виникали дискусії щодо запровадження інституту конституційної скарги. Тому можна вважати, що конституційна скарга є відносно новою формою звернення до Конституційного Суду України, яку було запроваджено у зв'язку із прийняттям змін до статті 55 Конституції України від 02.06.2016 [3].

Також положення про конституційну скаргу було включено до нової редакції Закону «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року, яким було визначено введення на законодавчому рівні порядку реалізації права на конституційну скаргу.

Однак реально цей інститут отримав можливість розгляду конституційних скарг лише після прийняття Регламенту КСУ від 22 лютого 2018 року, а також після повноцінно сформованих колегій і сенатів Суду, компетенцією яких і є розгляд цих скарг.

Відповідно до ст. 55 Закону України «Про Конституційний Суд України» конституційною скаргою є подане до Суду письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих положень), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу [5].

Відповідно до вимог ст. 55-56, 77 Закону України «Про Конституційний Суд України» подати конституційну скаргу може фізична або юридична особа за умови, що остаточне судове рішення у її справі набрало чинності, і з дня набрання ним законної сили сплинуло не більше 3 місяців, а також було використано всі національні засоби юридичного захисту. Як виняток, конституційна скарга може бути прийнята поза межами вищезазначених вимог, якщо Суд визнає її розгляд необхідним із мотивів суспільного інтересу [5].

Як зазначає М. Гультай, інститут конституційної скарги становить сукупність конституційно-правових норм, які визначають підстави для звернення з конституційною скаргою, особливості правового статусу учасників провадження, предмет оскарження, а також регулюють відносини, пов'язані з підготовкою, поданням, допуском до розгляду конституційної скарги, відкриттям провадження у справі за такою скаргою, розглядом справи, ухваленням відповідного рішення та його правовими наслідками [4, с.24].

Також можна виділити певні ознаки, які притаманні інституту конституційної скарги: конституційна скарга застосовується у випадку порушення основних прав і свобод людини; є додатковим способом правового захисту і може бути подана після використання основних способів захисту; предметом оскарження може бути закон, акт органу управління чи судове рішення; скарга може бути подана будь-якою особою, яка вважає себе потерпілою в результаті порушення її основних прав і свобод.

Як вище зазначалось, з упровадженням інституту конституційної скарги кожна людина отримала змогу безпосередньо звернутися до Конституційного Суду з метою захисту своїх прав, порушених законом. Однак, велика кількість поданих скарг повертається суб'єкту звернення. Так в звіті з моніторингу діяльності Конституційного суду України щодо розгляду конституційних скарг за 2019 рік зазначено, що скарги повертаються суб'єкту звернення через невідповідність форми вимогам Закону України «Про Конституційний Суд України». На сьогодні такі помилки можна звести до двох груп: помилки за змістом та помилки за формою конституційних скарг. Із зареєстрованих у 2019 році 1539 конституційних скарг: 996 – повернуті суб'єкту звернення через невідповідність її форми вимогам Закону України «Про Конституційний Суд України» [6, с.19,34]. При тому, повернення конституційної скарги не перешкоджає повторному зверненню до Конституційного Суду України з дотриманням вимог Закону України «Про Конституційний Суд України». Отже, при зверненні в Конституційний суд як і будь-який інший суд надзвичайно важливою є допомога правників, зокрема адвокатів, основним завданням яких є захист прав людини, тобто в нашому випадку це допомога з підготовкою та поданням конституційної скарги, а однією з найголовніших умов прийняття скарги – є її суворі відповідність формальним вимогам, передбаченим в Ст. 55 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Оскільки, захист прав і свобод людини і громадянина є конституційно-правовим і міжнародно-правовим обов'язком кожної сучасної держави, то наша держава, як і інші демократичні європейські країни використовує інститут конституційної скарги як один з найефективніших механізмів захисту прав і свобод громадян України, іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб, лише після вичерпання всіх національних засобів правового захисту. Правило вичерпання засобів юридичного захисту полягає в тому, щоб дати можливість судам загальної юрисдикції, державним органам запобігти або виправити передбачені порушення Конституції України.

На думку П. Добродумова, держава в якій діє повноцінний інститут конституційної скарги, має особливі переваги у питаннях гарантування верховенства права, оскільки розгляд подібних скарг дозволяє контролювати на практиці всі аспекти гарантування, забезпечення і захисту прав людини

[2, с. 6,8]. М. Гультай запевняє, що авторитет інституту конституційної скарги постійно зростатиме, оскільки цей механізм надає змогу особі поставити питання щодо скасування законів, які порушують її права та свободи. Саме таким чином забезпечується і гарантується пряма дія конституційних прав

[7, с. 185,193]. Окрім цього, Венеціанська комісія вважає, що розвиток інституту конституційної скарги на високому рівні в більшості країн світу може сприяти зменшенню завантаженості Європейського Суду з прав людини, що матиме наслідком його ефективнішу діяльність у розгляді справ [1].

Отже, в сучасних умовах, за яких відбувається утвердження європейських цінностей та правосвідомості, реалізація прав і свобод людини і громадянина є надзвичайно важливою, без яких не може існувати справжня демократична та правова держава. Тому інститут конституційної скарги є надзвичайно актуальним в Україні як один з найефективніших юридичних засобів захисту фундаментальних прав і свобод особи, втілення конституційних цінностей у національний правопорядок. До того ж, інститут конституційної скарги, неодноразово довів свою ефективність в інших країнах, де він був раніше запроваджений, за умови належного нормативно-правового забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Висновок "Про конституційну ситуацію в Україні. Європейська Комісія за демократію через право (Венеціанська комісія). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a36
2. Добродумов П. А. Индивидуальная конституционная жалоба в механизме защиты прав человека / П. А. Добродумов // Роль гражданского общества, социального и правового государства в защите и реализации прав человека : материалы Второй межвузовской научно-практической конференции / Белорусский институт правоведения. – Гродно, 2012. – С. 6-8.
3. Конституція України від 28 червня 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
4. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з питань запровадження конституційної скарги в Україні. Гультай Михайло. Перспективи запровадження інституту конституційної скарги в правову систему України – 186 с.
5. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19/page>.
6. Програма «нове правосуддя» центр конституційних ініціатив звіт з моніторингу діяльності конституційного суду України щодо розгляду конституційних скарг у 2019р. URL: <https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Zvit-z-monitoringu-diyalnosti-Konstitutsijnogo-Sudu-Ukrayini-shhodo-rozglyadu-konstitutsijnih-skarg.pdf>
7. Функціональні характеристики інституту конституційної скарги та модель його впровадження в Україні/ М. Гультай // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 4-5. – С. 185-193. – URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_S21P03=FILE=&_S21STR=Vksu_2011_4-5_26

І.І.Циліорик
асистент, кафедри КПП, ІППО
О.А.Груб'як
студент ІППО

ПОНЯТТЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

У сучасних умовах державотворення, а саме формуванні правової держави та становленні громадянського суспільства в Україні, проведенні політики європейської інтеграції суттєво підвищується роль принципу змагальності у кримінальному судочинстві. Адже першочерговим завданням кримінального процесуального законодавства є створення механізму реального захисту прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, а практичне застосування цього можливе лише в умовах ривності суб'єктів, тобто, змагальної моделі кримінального судочинства.

Історія показує, що принцип змагальної побудови кримінального процесу є глибоко демократичним, саме тому в кожній цивілізованій країні судовий розгляд побудований на змагальних засадах. У ньому велика увага приділяється забезпеченню права на судовий захист, гарантіям ефективного та справедливого правосуддя.